

3.4. TRANSFORMATION OF MODERN MILITARY JOURNALISM

3.4. ТРАНСФОРМАЦІЇ ВІЙСЬКОВОЇ ЖУРНАЛІСТИКИ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНОСТІ

У теоріях масової комунікації існує тенденція розмежування універсальної та військової журналістик. За припущеннями дослідників, мілітарна масовокомунікаційна діяльність потребує особливих знань та вмій, які не притаманні цивільним працівникам мас-медіа. Однак теорія не підтверджується практикою: так звана військова журналістика поступово втрачає будь-який зв'язок з універсальною та повністю модифікується в пропаганду, а цивільна – навпаки, набуваючи рис мілітарної, наслідує й найгірші її вади. Ми припускаємо, що проблема не у потребі розмежування діяльностей, а у підміні понять: термін "військова журналістика" ввели, аби уникати відповідальності за посягання на журналістські стандарти та свободу слова. Найпростіше це відслідкувати в контексті останніх подій: війни на Сході України, вибуху у Бейруті, революції в Білорусі, отруєнні російського опозиціонера Навального.

Зі слів французької журналістки Гаель Жірб, яка працює на Сході України, у Франції діє хартія 1971 року, за якою «журналісти можуть писати усе, навіть те, що незручне для уряду. "Головне, якщо журналісти публікують щось, вони повинні мати докази, у протилежному випадку – це дезінформація"». ⁶³⁹ Так само важливо враховувати права людини та її гідність: не фіксувати фізичних вад, ран критичних станів тощо. Найважливіше – пам'ятати про нейтральність, говорити правду та мислити критично.

Для перекваліфікації французьких журналістів існують спеціальні курси. Там навчають поводитися із зброєю, розрізняти звуки вибухів, надавати першу медичну допомогу й накладати джгути, працювати в умовах дикої природи, вміло користуватися сучасними гаджетами, аби бути на зв'язку, захищати й передавати дані, не викривати інформації із секретними грифами. Обов'язковий набір перекваліфікованого (уже – військового) журналіста – аптечка, шолом, бронезелет. Важливо також добре знати традиції й культуру супротивника і мати контакти усіх важливих служб та міністерств. Далі усе відбувається, як в універсальній журналістській діяльності. ⁶⁴⁰

В Україні питання – "як відродити військову журналістику?" постало ще у грудні 2014, коли кількість медійників, загиблих на україно-російській війні, побила усі антирекорди. Дискусія, у якій взяли участь теоретики й практики, розгорнулася на сторінках популярного видання "День".

На думку начальника кафедри зарубіжної воєнної інформації військового інституту КНУ ім. Шевченка Якова Жаркова, у ЗСУ "просто немає такої кількості посад, на які можуть претендувати військові журналісти", бо у цій сфері успішно працюють і випускники універсали, яким принагідно викладають мілітарні дисципліни.

Майор запасу військовий журналіст Ян Іванишин переконаний, що працювати у зоні бойових дій можуть виключно воїни. Найкраще, на його погляд, військових медійників готували у Радянському Союзі. Тоді більше тридцяти країн відправляли своїх курсантів у ЛВВПУ (Львівське вище військово-політичне училище). Студенти опановували усі види зброї й техніки і пізніше ставали військовими командирами, які повністю "несли тягар служби поряд із солдатами" й "знали систему зсередини".

Іншої думки Олександр Прилипко (журналіст, теж випускник ЛВВПУ), котрий вважає, що раніше на факультетах військової журналістики готували виключно пропагандистів, а зараз таке неприпустимо, бо військовий журналіст – то не медійник для армії, а фахівець, який якісно розповідає суспільству про армію. Тому зараз "їдеться не про освітні програми для журналістів, а про необхідність законодавчого визначення принципів висвітлення бойових дій". "Військовим журналістом може стати будь-який журналіст, якщо він

⁶³⁹ <https://journ.lnu.edu.ua/news/viys-kova-zhurnalistyka-iak-diiaty-u-zon>.

⁶⁴⁰ Там само.

досконало вивчить свій предмет". "Закінчувати військовий вуз для цього зовсім не обов'язково".⁶⁴¹

Сергій Череватий, начальник інформаційного агентства Державної прикордонної служби України (станом на 2014 рік), полковник, кандидат політичних наук, випускник ЛВВПУ зазначає, що під час війни можуть працювати військові та цивільні журналісти і навіть нефахівці, важливо, щоби всі вони або мали фахову освіту, або якісну перекваліфікацію.⁶⁴²

Від початку дискусії минуло сім років, а проблема й досі лишається відкритою... Тож спробуємо передусім з'ясувати, яке значення фахівці вкладають у термін "військова журналістика". Лексикографічні джерела подають мілітарну масову комунікацію як форму і напрям журналістики, що через спеціальних кореспондентів висвітлює події "з перших рук" із зони бойових дій. Окрім того, за словниковими інтерпретаціями, це ще й доволі популярна діяльність, оскільки в час бойових дій ростуть рейтинги й продажі газет та новинарних ЗМІ.

Військова журналістика з'явилася десь наприкінці XVIII ст. під час Кримської війни 1853-1856 рр. Перші висвітлення здійснював профільний кореспондент У. Г. Рассел. Щоправда, з погляду сучасності, то були не репортажі, і навіть не нариси, а щось середнє між літописами та оповіданнями. Тому відразу виникла проблема об'єктивності і, незважаючи на позитивні модифікації жанрології – від оповідань, замальовок, нарисів – до оглядів, коментарів, кореспонденцій, статей, репортажів, прес-конференцій, насамкінець – ток-шоу, стала ключовою...

Аж до війни у В'єтнамі (1955-1973 рр.) масовокомунікаційна діяльність репрезентувалася й сприймалася широкими колами виключно у форматі пропаганди. Під час першої світової війни офіційно зареєстровано 13 військових аташе, які працювали на військово-політичний блок Росії, Англії та Франції. Це були не журналісти, а дипломати із навичками кореспондентів, репортерів, оглядачів, фотографів, художників, кінематографістів. Паралельно функціонували пресслужби, які їх обслуговували. Зрозуміло, що витоково медійна сфера працювала не на об'єктивність, а на ідеологічно "правильне" висвітлення. Відповідно довідатись, що насправді відбувається на світовій арені, було практично неможливо.

Під час воєн у Афганістані, Перській затоці вектори кардинально змінилися: журналістика самоорганізувалася, висвітлення подій стало об'єктивнішим – і відразу піднялася хвиля обурень, бо журналісти показували вже не благородство та відвагу солдат, а весь об'єктивний жах зони бойових дій: звірства, руйни, мародерство, смерть, бруд, маніакальні стани "визволителів". Звісно, це неабияк підкосило моральний дух військових та цивільне ставлення до їх "благородних місій".

Вже після в'єтнамських подій, поразку у яких "списали" саме на засоби масової комунікації, мілітарних кореспондентів почали готувати разом із солдатами для ведення двох "паралельних" воєн: реальної та віртуальної (інформаційної). Так з'явилася "вмонтована журналістика". Однак із спільно набутими знаннями журналісти отримали численні табу (на повідомлення про розташування військ, плановані місії, зброю, інформацію з грифами тощо), за порушення яких можна було потрапити під трибунал. До того ж "вмонтована журналістика" діє виключно на "чужій" території, щойно "театр війни" потрапляє на власну землю – так чи інакше задіюються усі мас-медіа.

Як ми уже зазначили, у царині новітньої масової комунікації військова журналістика – найсуперечливіше явище. Переглянувши кілька гугл-посилань, бачимо, що навіть вчені називають її по-різному: жанром, видом, спеціалізацією тощо. На наш погляд, така журналістика нічим не відрізняється від загальної й потребує універсальної підготовки. Хоча, звісно, цю версію теж варто ретельно перевірити.

З ретроспективного погляду, мілітаризована масова комунікація виникла набагато раніше, ніж сама журналістика, у сучасному розумінні слова. Оскільки уже в найдавніші

⁶⁴¹ <https://day.kyiv.ua/uk/article/media/yak-vidrodyty-viyskovu-zhurnalistyku>.

⁶⁴² Там само.

часи державотворці, полководці брали із собою у походи літописців зовсім не для констатації реальних фактів, а для "правильного" їх потрактування, літописи викликають багато запитань і не можуть бути репрезентативними джерелами інформації. Найдавніші історичні тексти та пісні більше нагадують панегірики, тому їх автори постійно потрапляли у халепи через зміни владних структур.

Авторитетні закордонні автори академічних підручників із репортерства та виробництва новин не виокремлюють військову журналістику. Мітчел Стівенс⁶⁴³ у розділі "Висвітлення" пропонує наступний перелік тем: "Трагедії" (офіційні особи, свідки, лікарі), "Злочин" (поліція, суди), "Політика" (збори, промови, пресконференції, кампанії, опитування, розслідування, акції протесту, економіка, санкції).

Військова журналістика, якщо це не пропаганда, насправді навряд чи чимось відрізняється від роботи у зонах стихійних лих чи вогнищах тероризму. Тому навіть інтернет-словники віднедавна розширили діапазон її визначень до усіх різновидів екстремальної діяльності. Однак, отримавши більш-менш вільний доступ до зон бойових дій, ЗМІ переймають як переваги, так і одвічні хиби військової журналістики. У цьому ми можемо пересвідчитися, переглянувши висвітлення світовими мас-медіа нещодавніх резонансних подій на кшталт вибуху у Бейруті, війни на Сході України, виборів у Білорусі, отруєнь російської опозиції.

Медіареакції на вибух у ліванському порту, який стався 04. 08. 2020, були миттєвими, однак різношерстими і далекими від об'єктивності. Німецьке російськомовне видання *Made for minds*⁶⁴⁴ у нарисі "Взрыв в порту Бейрута. Что уже известно" 06. 08. 2020 подає загальну статистику Червоного Хреста і зазначає, що безліч країн пропонують Лівану гуманітарну та фахову рятувальні допомоги, зокрема й Ізраїль (тут активується покликання на попередню публікацію "В Израиле готовы лечить раненых при взрыве в Бейруте" і детально розглядається пропозиція Ізраїлю та відмова Лівану.⁶⁴⁵ Відразу зрозуміло, що усе, пов'язане з вибухом, відходить на задній план, важливішими стають міжнародні та міжкультурні відносини.

Інформаційна агенція REUTERS (Москва) 06. 08. 2020 у публікації "Случайный груз Бейрута: как незапланированное посещение порта привело к катастрофе"⁶⁴⁶ повідомила, що "хімічні речовини, які загорілися у результаті найбільш смертоносного вибуху в мирний час у Бейруті, прибули до ліванської столиці сім років тому на орендованому Росією вантажному судні, котре, за словами його капітана, ніколи не мало там зупинятися..." Далі повідомляється, що судно транспортувало 2750 тонн хімічної речовини, яка легко займається, із Грузії у Мозамбик. Однак поступила команда завантажити у Бейрут важку дорожню техніку та відвезти її у порт Акаби в Йорданії. Після юридичних проблем із портовими зборами капітан судна відмовився брати додатковий вантаж, котрий, на його думку, міг зруйнувати корабель. Судно заарештували, а небезпечний нітрат амонію вивантажили на склад у доці. Капітан корабля Борис Прокошев ідентифікує власника судна як Ігоря Гречушкіна (котрого чомусь і досі ніхто не бачив, і жоден суд не відслідкував).

Цю інформацію підтверджує українська служба BBC, щоправда, уточнивши, що судно було під молдавським прапором. Однак, незважаючи на те, що ключова публікація "Вибухонебезпечну селітру в Бейрут привезло судно росіянина",⁶⁴⁷ підтверджує констатації російських служб міжнародних агенцій, як бачимо, вже сама назва пропонує інші акценти. Крім того, текст переривається додатковими лінками, які можна активувати: "У миколаївському порту лежали тисячі тонн селітри. Їх прибрали", "Чому вибухає селітра і чим

⁶⁴³ Стівенс Мітчел. 2008. Виробництво новин: телебачення, радіо, інтернет. / Пер. з англ. Н. Єгоровець. 232-258. Вид. дім "Києво-Могилянська академія".

⁶⁴⁴ <https://www.dw.com/ru/vzryv-v-portu-bejruta-cto-izvestno-na-dannyj-moment/a-54446571>.

⁶⁴⁵ <https://www.dw.com/ru/izrajskaja-bolnica-gotova-lechit-ranennyh-pri-vzryve-v-bejrute/a-54442285>.

⁶⁴⁶ <https://uk.reuters.com/article/uk-lebanon-security-blast-ship/bejruts-accidental-cargo-how-an-unscheduled-port-visit-led-to-disaster-idUKKCN25224P>.

⁶⁴⁷ <https://www.bbc.com/ukrainian/press-review-53667372>.

загрожує таке Україні", "Як українці врятували від різанини тисячі людей в Боснії (не зрозуміло – до чого там саме ця вставка).

Однак прикінцевий відеоролик "Як вибухнув Бейрут: згарище і руїна", який містить матеріали різних джерел, бо внизу є попередження: "Увага! Інші сайти можуть містити рекламу", кардинально змінює ситуація, бо підбірка відео і коментарів там дуже провокативна. Частина відео – на фоні хронології подій – супроводжуються короткими коментарями: «так вибухнув Бейрут; вибух почули на острові Кіпр, що за 240 км.; кількість загиблих уже перевищила сотню, понад 4 тис. отримали поранення; вибухи зруйнували декілька кварталів міста; що сталося (тут відео з машини випадкових громадян з вигуками: "Назад! Назад! Швидко!"); почалося розслідування причин вибуху, йому передувала пожежа; відомо, що в порту зберігали 2750 тонн селітри; протягом 6 років і без дотримання правил безпеки; селітру використовують як добриво; та як вибухівку; під уламками досі перебувають багато людей; лікарні переповнені пораненими; до вибуху шпиталі ледве давали раду хворим на COVID-19; вибух пролунав напередодні вироку; за вбивство експрем'єра Рафіка Харірі; усі 4 підозрюваних є членами групи "Хезболла"; яку підтримує Іран; її вважають терористичною організацією; Ізраїль, країни перської затоки, Ліга арабських держав; Хезболла заперечує причетність до смерті Харірі; вибух знищив усе зерно, що зберігалося в порту; Ліван імпортує більшу частину їжі; останнім часом країна переживає економічну кризу; прем'єр Лівану оголосив день національної жалоби».

Так підспудно українська служба активує усі проблеми (подекуди й доволі закриті для загалу) сучасного Лівану, однак жодну з них детально не аналізує.

В інформаційному просторі багатьох держав, зокрема й України, постала проблема протистояння Лівану й Ізраїлю. Так "Hromadske" поширило аналітичну публікацію ("Людяність важливіша": мерію Тель-Авіва підсвітили у кольори прапора Лівану, з яким Ізраїль офіційно у стані війни") з цитатою в назві, фотоілюстраціями та прикінцевим відео.⁶⁴⁸ На початку тексту розміщена велика фотографія із входом у мерію, над яким бачимо візуальну інсталяцію ліванського прапора. У публікації детально розповідається про те, що вперше в історії єврейського народу держава підтримує ворога, з яким навіть не має дипломатичних стосунків. Зважаючи на амбівалентність проблеми, у тексті подано реакції на це відомих людей Ізраїлю.

Далі ролик, у якому свідки та постраждалі говорять українською. Розповідають про себе та виміри руйнацій. Закадрово повідомляється, що судно, яке належало громадянину Росії Ігореві Гречушкіну, "під прапором Молдови вийшло з грузинського Батумі в Мозамбик". Після зупинки у Бейруті ліванська влада заборонила йому виходити в море. "Чому нітрат амонію увесь цей час зберігався в порту і як вибухнув – з'ясує слідство".

Монахиня-українка розповідає, що після перших вибухів у сусідніх будинках кричали: "Ізраїль!". Закадровий голос підтверджує – це була основна версія вибуху / теракту, підкріплена першими непідтвердженими реакціями президента США Дональда Трампа. Далі сирієць, знову ж таки українською мовою, припускає, що до події причетна певна політична проізраїльська партія, яка мала доступ до ангару з нітратом амонію.

Повідомляється також, що у Лівані серйозна економічна криза та повна залежність від імпорту. Український експерт констатує: уряд Лівану і без того був на грані відставки й для нього це своєрідний "тест на виживання". Бейрут запропонували допомогу Франція, Німеччина, Росія, навіть ворожий Ізраїль. А це, на думку авторів відео, проєктує у майбутньому певні політичні впливи.

У жодному з популярних грузинських ЗМІ 08. 08. 2020 неможливо відшукати інформацію про вибух у Лівані,⁶⁴⁹ хоч в інформаційних зрізах та коментарях Грузія постійно фігурує.

⁶⁴⁸ <https://hromadske.ua/posts/lyudyaniist-vazhlivisha-meriyu-tel-avivu-pidsvitili-u-kolori-praporu-livanu-z-yakim-izrayil-oficijno-u-stani-vijni>

⁶⁴⁹ <https://www.newspaperindex.com/ru/%d0%b3%d0%b0%d0%b7%d0%b5%d1%82%d1%8b/%D0%93%D1%80%D1%83%D0%B7%D0%B8%D1%8F/>

Американські видання, приміром, "New-York Times", навпаки – публікують багато, в основному про міжнародний конфлікт та реакції президента Трампа, однак закривають публікації для безпосередніх переглядів – майже уся інформація платна.

Найбільше зацікавлення до подій у колишній колонії проявили, із зрозумілих причин, французькі ЗМІ та власне адміністрація президента Макрона. Кожне серйозне видання й до сьогодні (08. 09. 2020) поповнює матеріали окремих рубрик, які репрезентують детальний розвиток ліванської катастрофи та її наслідків.

"Liberation" пропонує підбірку із 19 матеріалів: "Керівництво Лівану пішло у відставку", "Чи виробляються каністри зі сльозогінним газом, який використовують супроти демонстрантів у Бейруті, у Франції?", "Бейрут вийшов на вулиці", "Світові лідери коло ліжка Лівану", "Генрі Лоуренс: «Ризик втручання у Лівані має структурний характер», "Ліван, коріння гніву", "«Відставка або шибениця»: обурення демонстрантів у Бейруті", "Міжнародна допомога Лівану: у пошуках «хорошого управління», "Ліван: після критики, реакція політичних лідерів", "До цього відео вибуху у Бейруті додана фальшива ракета", "Бейрут: чинник вибуху – кинутий вантаж", "Обурені ліванці вимагають відповідальності", "Ісхак Діван: «На карту поставлено виживання ліванського народу», "Це кінець. Я хочу виїхати з Лівану, тут нічого не залишилось", "Бейрут рознесло двома вибухами", "«Мертві та поранені» під час потужних вибухів у Бейруті", "Ліван: втрата розмежування класів", "Вигнання як єдиний вихід через безнадію".

"Le Monde" до 20. 08. 2020 теж опублікувала чимало матеріалів в окремій рубриці: "Як багатий лівієць через Францію може забрати свої мільйони доларів", "«Світ читачів»: у Бейруті перебудовують один будинок за іншим", "Суд над Харірі: у Лівані відчуття втраченої можливості", "Напад на Рафіка Харірі: засудження члена Хезболли лишає багато сірих зон", "Убивство Рафіка Харірі: підозрюваний член Хезболли визнаний винним спеціальним трибуналом", "Другий французький корабель доставляє допомогу у Ліван, лікарні якого переповнені після вибуху", "Ліван: "Якщо така ненависть буде продовжуватися – ми йдемо прямо до громадянської війни", "У Лівані Хезболла зайняла оборонну позицію після вибуху", "Мішель Аун – президент Лівану, який так і не вибачив Франції те, що вона його врятувала", "Нам потрібна «амбіційна програма відновлення економіки Лівану», "Ліван: іноземні офіційні особи один за одним прибувають у Бейрут, Хезболла проти нейтрального керівництва", "Ліванці мобілізувались наступного дня після вибуху, незважаючи на травми та відчуття незахищеності", "У Бейруті абсурдні жертви пожежників", "У Бейруті пошкоджено не менше 8000 будівель і втрачено більше 12 мільярдів євро", "За тиждень після вибуху у порту Бейрута ліванці віддають данину пам'яті загиблим і вимагають відповідальності", "Ліван занурився у політичну невизначеність після відставки керівництва", "Бейрут, післявчора у фотографіях", "Після подвійного вибуху у Бейруті Еммануель Макрон закликає ліванських лідерів до «глибоких змін», "Зображення рознесеного вибухом Бейрута", "Бейрутська драма: аміачна селітра, вибухове добриво", "«Я вже не знаю, що у нас лишилось як країна»: у руїнах Бейруту, ніч жаху та здивування", "Допоможіть Лівану, який постраждав", "Бейрутська катастрофа впала на країну у стані розпаду", "Зображення зруйнованого після вибуху Бейрута", "Після подвійного вибуху, який потряс Бейрут, Ліван", "За міжнародною солідарністю щодо Лівану уже складається дипломатичне суперництво", "У відеозаписах свідків бачимо вибух та хмару диму", "Подвійний вибух у Бейруті: пережити вечір, який розорив столицю Лівану", "Подвійний вибух у Бейруті, відповідно до останнього звіту: щонайменше, 113 вбитих і 4 тис. поранених".

Далі публікації, які "Le Monde" опублікувала до катастрофи (ми навмисне цитуємо і їхні заголовки – для порівняння): "Війна нервів на лівано-ізраїльському кордоні", "Поступово ліванська нація, нарешті, повертається у світ", "Відвідавши кризовий Ліван, Жан-Ів ле Дріан був «дуже, просто – надзвичайно відвертий», "У Лівані Хезболла зберігає кризове домінування", "Жан-Ів ле Дріан з офіційним візитом у Лівані, країні гіперінфляції та масових звільнень", "Ліванська катастрофа – результат десятилітніх безгосподарності та

корупції, якими керує олігархічна еліта" (майже на увазі: навіть до вибуху соціально-економічний стан Лівану називали катастрофічним), "У Лівані «банківська партія» блокує план МВФ", "Ліван тривалий час жив у борг, передусім, завдяки штучно завищеній валюті", "Великий дипломатичний розрив Франції у допомозі Лівану", "Загибель Лівану – це набагато більше, ніж загибель країни" (знову бачимо, що про катастрофічний стан йдеться ще до вибуху), "Економічний крах середнього класу у Лівані: «Близькосхідна Швейцарія стане новим Афганістаном»". Ще давніші публікації можна переглянути, лиш отримавши доступ до архівів видання.

Звісно, слід з'ясувати, як на катастрофу реагують ліванські ЗМІ. Одне з найпопулярніших видань "Al Aman"⁶⁵⁰ 21. 08. 2020 містить багато матеріалу, але він неоперативний і сконструйований у формат лонгріду, вочевидь, загинуло багато журналістів і немає кому працювати. У центральному вікні під назвою "Небезпечний тиждень" два тижні поспіль прокручуються наступні матеріали: "Між катастрофою в порту та Міжнародним трибуналом: регіональний та міжнародний конфлікт у Лівані загострюється", "Міжнародний суд. Постанова, яка усіх здивувала", "Небезпечний тиждень", "До розмови про громадянську війну: навіщо і для кого".

У матеріалі "Між катастрофою в порту та Міжнародним трибуналом: регіональний та міжнародний конфлікт у Лівані загострюється" розповідається про те, що "хранитель крові" син Рафіка Харірі закликає видати винного у смерті батька Салима Айяша. Однак "Партія Аллаха" / Хезболла не визнає рішення суду, бо вважає його не ліванським, а ізраїльсько-американським." У матеріалі також акцентується важливе географічне положення Лівану між християнським, іудейським та мусульманським світами; звідси, вочевидь, надзвичайна активність різношерстих політичних партій і сект, котрі, окрім того, залежить від інтересів газових та нафтових магнатів. Не лишається без уваги і проблема зовнішніх втручань США та Ізраїлю, укріплення позицій Франції, Туреччини, Єгипту, Росії, Китаю. (Вийти на матеріал через інтернет неможливо – надто довга адреса, тому даємо вихід на друковане джерело: випуск 1425 / 19-8-2020).

Матеріал "Небезпечний тиждень" майже повністю дублює попередню публікацію, повідомляючи про суд та покарання вбивці Рафіка Харірі, та додатково перепрошує читачів, що через введення особливого стану редакція "Аль-Аман" зустрінеться з читачами ввечері у середу, 2 вересня.

"Міжнародний суд. Постанова, яка усіх здивувала" теж містить спільну для усіх чотирьох частину публікації про рішення суду, а далі розвиває тему реакції громадян, які, начебто, не просто здивовані, а шоковані вердиктом, оскільки очікували міжнародного осуду Хезболли та сирійського режиму.

Публікація "До розмови про громадянську війну: навіщо і для кого" (яка, на відміну від трьох попередніх, має автора – Бассама Ганума) теж містить усталену першу частину. У другій йдеться про можливість громадянської війни через вибухи у порту, відставку керівництва, можливі дострокові вибори, міжнародні втручання та пристрасті довкола Хезболли. Зазначений нарис також містить цитати політичних лідерів.

З лівого боку розміщені дуже цікаві політичні карикатури. Однак, вочевидь, з етичних міркувань, їх можна відкрити лиш додатковим натисканням.

Основне джерело якісних новин – міжнародна арабська медіакомпанія "Аль Джазіра" зосереджується на вирішенні внутрідержавних проблем. Класична стаття "В очікуванні візиту президента Франції Макрона президент Лівану проведе у понеділок консультації, аби призначити нового прем'єр-міністра"⁶⁵¹ детально та всеохопно аналізує нагальні проблеми станом на 28. 08. 2020. Передусім йдеться про те, що через три тижні після відставки команди Хасана Діаба, президент Лівану веде переговори та консультації із впливовими парламентськими блоками про призначення нового уряду. Найімовірнішим представником

⁶⁵⁰ <http://al-aman.com/>.

⁶⁵¹ <https://www.aljazeera.net/>.

на пост прем'єр-міністра став син убитого Рафіка Харірі Саад, однак він відмовився від посади.

Директор бейрутського офісу Аль-Джазіри також повідомляє, що в обговоренні кандидатур беруть участь провідні політичні рушії: Хезболла, Вільний патріотичний рух, Християнські ліванські сили тощо. У перебіг процесів активно й неприховано втручається Франція, оскільки, на думку її президента Емманюеля Макрона, йдеться про виживання або зникнення ліванської держави.

05. 09. 2020 публікація "За місяць після вибуху у Бейруті" пропонує тематичну підбірку фотографій світових мас-медіа. Інших матеріалів ніде, крім архіву, вже немає. У рубриці "Політика", станом на цей день, теж відсутні будь-які дотичні матеріали.

Як бачимо, кожне із світових засобів комунікації висвітлює швидше свої, а не ліванські проблеми, а держава, що постраждала, взагалі не має, якщо допустимо так висловитися, власного голосу і ресурсів

Аби зайвий раз в цьому пересвідчитися, перевіримо як висвітлюється у світових ЗМІ наша найболючіша проблема – війна на Сході України.

За пошуком "Україна" "Liberation" (найвідкритіше, за нашими спостереженнями, європейське видання) пропонує 48 матеріалів. Здебільшого вони чомусь про Росію та Білорусь. До окремих, на наш погляд, Україна взагалі не причетна. Приміром, у публікації "De la télé à la Douma, une Tolstoï story" ("Від телевізора до Думи – історія Толстого") йдеться про нащадка автора "Войны и мира", який ревно підтримує Путіна.⁶⁵² Україна явно десь у глибокому контексті.

Подібна "причетність" "відслідковується" і в матеріалі про любовні інтриги князя Григорія Потьомкіна в епоху російської імператриці Катерини II (Catherine ii et Potemkine, les feux de l'humour).⁶⁵³ Можна сказати, що Україна тут взагалі не згадується, хоча нашої аудиторії відомо, що Потьомкін мав українські маєтки та складні стосунки із козацтвом, але французи цього не знають, тому ідентифікуватимуть Україну із Росією.

У кореспонденції про нещодавнє отруєння російського опозиціонера Навального ("Le cas Navalny empoisonne la relation Berlin-Moscou"),⁶⁵⁴ вочевидь, з Україною асоціюється факт співставлення із подібним отруєнням Сергія Скрипаля, котрий, за непідтвердженими джерелами, міг народитися у Києві.

Навіть у публікації про можливі втручання в актуальні події у Білорусі (Biélorussie: Loukachenko accuse la Pologne d'ingérence ("Білорусь: Лукашенко звинувачує Польщу у втручанні"))⁶⁵⁵ йдеться не про Україну, а про Польщу. Хоч білоруські ЗМІ у подібному контексті найчастіше акцентують таки на Україні. Приміром, "Naviny By" ("Белорусские новости") подають просто неймовірну кількість інформації про аналогії між українською та білоруською революціями.

Найпопулярніше британське видання "The Times" не має внутрішньої пошукової системи. Тому звертаємось до теж надзвичайно популярного – "Express". Тут (07. 09. 2020) 6542 матеріали з ключовим словом "Україна".

У одному з перших пропонованих відеоматеріалів "Boris Johnson's no deal Brexit pledge given green light by Australian Senator" ("Незаконне зобов'язання Бориса Джонса щодо Брекзиту дало зелене світло австралійському сенаторові")⁶⁵⁶ про нашу державу не йдеться. Чому пошукова машина видала цей матеріал – залишається лишень здогадуватися. Переглянувши перший блок стрічки пропозицій, ми не побачили жодної інформації суто про Україну.

⁶⁵² https://www.liberation.fr/planete/2020/08/16/de-la-tele-a-la-douma-une-tolstoi-story_1796931.

⁶⁵³ https://next.liberation.fr/vous/2020/07/27/catherine-ii-et-potemkine-les-feux-de-l-humour_1795352.

⁶⁵⁴ https://www.liberation.fr/planete/2020/09/03/le-cas-navalny-empoisonne-la-relation-berlin-moscou_1798500.

⁶⁵⁵ https://www.liberation.fr/debats/2020/08/31/les-limites-de-vladimir-poutine_1798192.

⁶⁵⁶ <https://www.express.co.uk/news/uk/1332322/brexit-news-boris-johnson-no-deal-withdrawal-agreement-australian-eric-abetz-spt/>.

Не відшукавши належної інформації – вирішили звузати обсяг пропозицій, задавши пошук "Україна війна". 07. 09. 2020 внутрішня пошукова система "Express" видає 1660 матеріалів. Перший (кореспонденція Себастьяна Кетлі "Archaeology news: Unexpected discovery of Bronze Age settlement uncovers 1,500 artefacts" ("Новини археології: несподіване відкриття поселення бронзового століття виявляє 1500 артефактів"))⁶⁵⁷ розповідає про археологічні розкопки на території Польщі та знахідки лужицької культури, яка, дійсно має стосунок і до України, однак в лишень в історичному аспекті.

Наступний матеріал – нарис Браяна Мкклінона "WW3 threat: Putin aggression in Europe risks 'a new Cold War' warns NATO chief" ("Загроза Другої світової війни: агресія Путіна у Європі створює ризик початку "нової холодної війни", попереджає глава НАТО")⁶⁵⁸ справді має безпосереднє відношення до війни в Україні. У ній йдеться про намагання президента Росії Володимира Путіна відновити й посилити сфери впливу на пострадянські країни через збройні конфлікти у Грузії, Україні, Молдові та боротьбу з опозиціонерами в межах власної держави (мається на увазі отруєння Навального, вбивства Скрипаля та Литвиненка). Мкклінон зауважує: "Ми не хочемо нової холодної війни, не хочемо нової гонки озброєнь, однак повинні бути впевнені, що адаптуємось до світу, що змінюється. Ми реагуємо на те, що робить Росія" і закликає НАТО збільшувати витрати на оборону й модернізацію збройних сил.

У третьому матеріалі власне йдеться про необхідність модернізації британської військової техніки у контексті актуальних збройних конфліктів. У четвертому про те, що російські військові кораблі вільно плавають біля берегів Аляски, що безумовно, насторожує. У п'ятому позитивно акцентується проблема скасування ядерних випробувань у Північній Кореї. Шоста публікація знову ж таки про необхідність модернізації сучасної зброї, аби протистояти Росії. Сьома – про вибори у США та можливість Третьої світової війни. У восьмій йдеться про пандемію. Далі підбірка завершується – потрібно переходити в архів.

Отже, в усіх проаналізованих мас-медіа, крім британських, Україна фігурує у будь-яких контекстах, крім основного і найбільш актуального. Однак світову позицію щодо подій у нашій державі можна відслідкувати чітко. Таке припустимо лиш у так званих військових ЗМІ, цивільні мали би бути об'єктивними й відстороненими, але отримавши легальний доступ до "гарячої інформації", вони переймають виключно пропагандистські її аспекти. Разом із трансформацією військової журналістики у цивільні ЗМІ відбуваються відчутні посягання на журналістські стандарти та свободу слова.

Література

1. Al Aman. Accessed August 21, 2020. <http://al-aman.com/>.
2. Al Jazeera جديد رئيس لتسمية الاثنين يجريمشاورات اللبناني الرئيس..ماكرون زيارة قبيل للوزراء. Accessed August 28, 2020. <https://www.aljazeera.net/>.
3. Biélorussie: Loukachenko accuse la Pologne d'ingérence. Liberation. Accessed Août 28, 2020. https://www.liberation.fr/debats/2020/08/31/les-limites-de-vladimir-poutine_1798192.
4. Boris Johnson's no deal Brexit pledge given green light by Australian Senator Express. Accessed September 9, 2020. <https://www.express.co.uk/news/uk/1332322/brexit-news-boris-johnson-no-deal-withdrawal-agreement-australian-eric-abetz-spt/>.
5. Catherine i et Potemkine, les feux de l'humour. Liberation. Accessed Juillet 27, 2020. https://next.liberation.fr/vous/2020/07/27/catherine-ii-et-potemkine-les-feux-de-l-humour_1795352.
6. De la télé à la Douma, une Tolstoï story. Liberation. Accessed Août 16, 2020 https://www.liberation.fr/planete/2020/08/16/de-la-tele-a-la-douma-une-tolstoi-story_1796931.

⁶⁵⁷ <https://www.express.co.uk/news/science/1332286/Archaeology-news-Bronze-Age-settlement-discovery-Poland-archaeology>.

⁶⁵⁸ <https://www.express.co.uk/news/world/1332003/russia-news-ww3-putin-new-cold-war-nato-europe-novichok-alexei-nalvary>.

7. В Израиле готовы лечить раненых при взрыве в Бейруте. Доступ 5 августа 2020 г. <https://www.dw.com/ru/izrailskaja-bolnica-gotova-lechit-ranennyh-pri-vzryve-v-bejrute/a-54442285>.
8. Взрыв в порту Бейрута. Что уже известно. Доступ 5 серпня 2020 р. <https://www.dw.com/ru/vzryv-v-portu-bejruta-hto-izvestno-na-dannyj-moment/a-54446571>.
9. Вибухонебезпечну селітру в Бейрут привезло судно росіянина. Доступ 5 серпня 2020 р. <https://www.bbc.com/ukrainian/press-review-53667372>.
10. Військова журналістика: як діяти у зоні бойових дій. Доступ 26 жовтня 2018 р. <https://journ.lnu.edu.ua/news/viys-kova-zhurnalistyka-ia-k-diiaty-u-zon>.
11. Газеты и новости. 5 серпня 2020 р. <https://www.newspaperindex.com/ru/%d0%b3%d0%b0%d0%b7%d0%b5%d1%82%d1%8b%D0%93%D1%80%D1%83%D0%B7%D0%B8%D1%8F/>.
12. Гривінський Роман Як відродити військову журналістику? 12 грудня 2014 р. <https://day.kyiv.ua/uk/article/media/yak-vidrodyty-viyskovu-zhurnalistyku>.
13. Kettley Sebastian Archaeology news: Unexpected discovery of Bronze Age settlement uncovers 1,500 artefacts. Express. Accessed September 8, 2020. <https://www.express.co.uk/news/science/1332286/Archaeology-news-Bronze-Age-settlement-discovery-Poland-archaeology>.
14. Le cas Navalny empoisonne la relation Berlin-Moscou. Liberation. Accessed septembre 20, 2020. https://www.liberation.fr/planete/2020/09/03/le-cas-navalny-empoisonne-la-relation-berlin-moscou_1798500.
15. Людяність важливіша": мерію Тель-Авіва підсвітили у кольори прапора Лівану, з яким Ізраїль офіційно у стані війни. Доступ 5 серпня 2020 р. <https://hromadske.ua/posts/lyudyanist-vazhlivisha-meriyu-tel-avivu-pidsvitili-u-kolori-praporu-livanu-z-yakim-izrayil-oficijno-u-stani-vijni>.
16. Mcgleenon Brian WW3 threat: Putin aggression in Europe risks 'a new Cold War' warns NATO chief. Express. Accessed September 6, 2020. <https://www.express.co.uk/news/world/1332003/russia-news-ww3-putin-new-cold-war-nato-europe-novichok-alexei-nalvary>.
17. Случайный груз Бейрута: как незапланированное посещение порта привело к катастрофе. Доступ 6 августа 2020 г. <https://uk.reuters.com/article/uk-lebanon-security-blast-ship/beirut-accidental-cargo-how-an-unscheduled-port-visit-led-to-disaster-idUKKCN25224P>.
18. Стівенс Мітчел. 2008. Виробництво новин: телебачення, радіо, інтернет. / Пер. з англ. Н. Єгоровець. 232-258. Вид. дім "Києво-Могилянська академія".

2.17. Nataliia Trushkina – PhD in Economics, Corresponding Member of the Academy of Economic Sciences of Ukraine, Senior Research Fellow, Institute of Industrial Economics of NAS of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Yuliya Shkrygun – PhD Student, Institute of Industrial Economics of NAS of Ukraine, Kyiv, Ukraine

2.18. Volodymyr Shevchuk – Doctor in Economics, Professor, National Academy of Statistics, Accounting and Auditing, Kyiv, Ukraine

2.19. Nataliia Yakymova – PhD in Economics, Associate Professor, Vasyl' Stus Donetsk National University, Vinnytsia, Ukraine

Mariia Krymova – PhD in Economics, Associate Professor, Vasyl' Stus Donetsk National University, Vinnytsia, Ukraine

Hanna Bei – PhD in Economics, Associate Professor, Vasyl' Stus Donetsk National University, Vinnytsia, Ukraine

2.20. Roman Yarovyi – PhD of Technical Sciences, Senior Lecturer, Ukrainian State University of Railway Transport, Kharkiv, Ukraine

Part 3. SOCIO-CULTURAL SPHERE IN THE CONDITIONS OF MODERN CHALLENGES

3.1. Katerina Mannapova – PhD of Psychological Sciences, Associate Professor, Kharkiv National University of Internal Affairs, Kharkiv, Ukraine

3.2. Valentyna Shamraieva – Doctor of Political Sciences, Associate Professor, V. N. Karazin Kharkiv National University, Kharkiv, Ukraine

3.3. Mykhailo Zhylin – PhD Student, Odesa I. I. Mechnikov National University, Odesa, Ukraine

3.4. Oksana Kosiuk – PhD in Philology, Associate Professor, Lesya Ukrainka Eastern European National University, Lutsk, Ukraine

3.5. Yevgen Oprya – Doctor of Medical Sciences, Professor, Odesa National Medical University, Odesa, Ukraine

Tetiana Katkova – Master in Psychology, Senior Lecturer, Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University, Melitopol, Ukraine

Olha Kovalova – Doctor in Psychology, Associate Professor, Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University, Melitopol, Ukraine

3.6. Liliia Syrota – PhD in Philology, Associate Professor, Ivan Franko National University of Lviv, Lviv, Ukraine

3.7. Olesia Cherniakova – PhD of Psychological Sciences, Associate Professor, Donbas State Pedagogical University, Slovyansk, Ukraine

Iryna Volevakh – PhD of Psychological Sciences, Associate Professor, Academy of the State Penitentiary Service, Chernihiv, Ukraine

Tetiana Kukhar – PhD of Psychological Sciences, Senior Lecturer, Academy of the State Penitentiary Service, Chernihiv, Ukraine